ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ:
НАУКОВІ ЗАПИСКИ

Теорія і практика навчання

УДК 378.147:372.881.111.1

DOI https://doi.org/10.5281/zenodo.17458998

Безперервний розвиток міжкультурної компетентності здобувачів освіти в процесі іншомовного навчання: від середньої до вищої школи

Ткачов Сергій Іванович

доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри менеджменту фізичної культури, Харківська державна академія фізичної культури, м. Харків, Україна, https://orcid.org/0000-0001-8130-4193

Ткачова Наталія Олександрівна

доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри інноваційної педагогіки, освітніх трансформацій і лідерства, Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, м. Харків, Україна, https://orcid.org/0000-0002-1892-9200

Ткачов Артем Сергійович

доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки та психології, Харківська державна академія фізичної культури, м. Харків, Україна, http://orcid.org/0000-0002-4488-1466

Байдала Вікторія Вікторівна

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри інноваційної педагогіки, освітніх трансформацій і лідерства, Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, м. Харків, Україна, http://orcid.org/0000-0002-6009-055X

Прийнято: 12.10.2025 | Опубліковано: 27.10.2025

Увесь контент ліцензовано за умовами Creative Commons BY 4.0 International license

Анотація: *Статтю присвячено проблемі забезпечення безперервного розвитку міжкультурної компетентності здобувачів освіти в процесі іншомовного навчання на етапах середньої та вищої школи. У публікації визначено, що для забезпечення успішності комунікації з носіями інших культур здобувачі освіти мають не тільки вільно володіти іноземною мовою, але і проявляти міжкультурну компетентність.*

Мета статті – визначити теоретичні засади забезпечення безперервного розвитку міжкультурної компетентності здобувачів освіти в процесі іншомовного навчання на етапах середньої та вищої школи. Методи дослідження: аналіз, порівняння, *узагальнення, систематизація ідей науковців з порушеної проблеми.*

На основі врахування різних точок зору науковців зроблено висновок про те, що міжкультурна компетентність являє собою здатність особистості розбудовувати конструктивну комунікацію й ефективну взаємодію з представниками різних культур на основі врахування відмінностей в їхніх провідних цінностях, традиціях, установках, очікуваннях та поведінці. Одним з основних засобів розвитку міжкультурної компетентності здобувачів освіти є іншомовне навчання. У дослідженні виокремлено такі шляхи забезпечення вдосконалення процесу розвитку міжкультурної компетентності здобувачів освіти в процесі іншомовного навчання в закладах середньої та вищої освіти: інтеграція різних тем, пов'язаних з культурою, у мовний контент; упровадження міжкультурних цілей у план майбутнього заняття та їх співвіднесення із прогнозованими мовними результатами, формулювання навчальних цілей через чітке визначення знань, умінь, навичок, ставлень, якостей, що входять до складу міжкультурної компетентності; залучення здобувачів освіти до виконання відповідних проєктних і комунікативних завдань; інтеграція в іншомовне навчання рефлексивних методик; застосування

 ISSN: 2786-9458

Увесь контент ліцензовано за умовами Creative Commons BY 4.0 International license

педагогічно грамотно організованої процедури оцінювання перебігу й результатів іншомовного навчання здобувачів.

Ключові слова: *безперервний розвиток, міжкультурна компетентність, здобувач освіти, іншомовне навчання, середня школа, вища школа.*

Continuous development of intercultural competence of education seekers in the process of foreign language education: from secondary to higher school

Tkachov Serhii Ivanovych
Dr. hab. in Pedagogy, Professor, Professor of the Department of Physical Culture Management, Kharkiv State Academy of Physical Culture, Kharkiv, Ukraine, https://orcid.org/0000-0001-8130-4193

Tkachova Nataliia Oleksandrivna
Dr. hab. In Pedagogy, Professor, Professor of the Department of Innovative Pedagogy, Educational Transformations and Leadership, V. N. Karazin Kharkiv National University, Kharkiv, Ukraine, https://orcid.org/0009-0006-3661-0793

Tkachov Artem Serhiyovych
Dr. hab. In Pedagogy, Professor, Professor, Professor of the Department of Pedagogy and Psychology, Kharkiv State Academy of Physical 99, Kharkiv, Ukraine, http://orcid.org/0000-0002-4488-1466

Baidala Viktoriia Viktorivna
PhD in Pedagogy, Associate Professor of the Department of the Department of Innovative Pedagogy, Educational Transformations and Leadership, V. N. Karazin National University, Kharkiv, Ukraine, http://orcid.org/0000-0002-6009-055X

Увесь контент ліцензовано за умовами Creative Commons BY 4.0 International license

Abstract: *The article is devoted to the issue of ensuring the continuous development of intercultural competence of education seekers in the process of foreign language education at the stages of secondary and higher school. The publication emphasizes that, in order to achieve successful communication with representatives of other cultures, education seekers should not only have a good command of a foreign language but also demonstrate intercultural competence.*

The purpose of the article is to determine the theoretical foundations for ensuring the continuous development of education seekers' intercultural competence in the process of foreign language education at the secondary and higher school levels. The research methods include analysis, comparison, generalization, and systematization of scientific ideas related to the problem under study.

Based on the consideration of various scientific viewpoints, it is concluded that intercultural competence represents an individual's ability to build constructive communication and effective interaction with representatives of different cultures, taking into account differences in their core values, traditions, attitudes, expectations, and behaviors. One of the main means of developing education seekers' intercultural competence is foreign language education.

The study identifies several ways to improve the process of developing education seekers' intercultural competence in foreign language learning in secondary and higher education institutions: integration of cultural topics into language content; inclusion of intercultural goals in lesson planning and their alignment with expected linguistic outcomes; formulation of learning objectives through the clear identification of knowledge, skills, attitudes, and personal qualities that are part of intercultural competence; involvement of education seekers in project-based and communicative activities; integration of reflective methods into foreign language instruction; and application of a pedagogically sound procedure for assessing the progress and outcomes of education seekers' foreign language learning.

Увесь контент ліцензовано за умовами Creative Commons BY 4.0 International license

Keywords: continuous development, intercultural competence, education seeker, foreign language education, secondary school, higher education.

Постановка проблеми. У сучасному глобалізованому світі взаємодія між представниками різних культур і носіями різних мов є актуальною потребою сьогодення. Проте для забезпечення успішності комунікації з носіями інших культур її учасники мають не тільки вільно володіти іноземною мовою, але і проявляти міжкультурну компетентність. У світлі цього формування зазначеної компетентності у здобувачів освіти на всіх етапах їхнього навчання (від середньої до вищої школи) має відбуватися як цілеспрямований та безперервний процес, що забезпечує готовність особистості до розбудови конструктивного міжкультурного спілкування з іншими партнерами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Науковці зробили вагомий внесок у вивчення певних аспектів порушеної проблеми. У процесі дослідження встановлено, що в науковій літературі:

– визначено роль міжкультурного навчання здобувачів у вивченні іноземної мови (Т. Валюкевич, А. Катрич, Н. Строєнко та ін.);

– схарактеризовано процес розвитку міжкультурної компетентності в учнів (А. Боброва, К. Дудаш, І. Штих та ін.) та студентів (Я. Гнатенко, Н. Калашнік, С. Радул, Н. Самойленко, С. Ситняківська та ін.);

– висвітлено розвиток міжкультурної компетентності як проблеми методики викладання іноземних мов (І. Волошанська, Чжан Цзін, З. Хало та ін.);

– теоретично обґрунтовано структуру та зміст міжкультурної компетентності особистості (Н. Воронова, О. Пасічник, Т. Пилип та ін.);

– розкрито можливості інтеграції міжкультурної компетентності у професійну підготовку майбутніх викладачів іноземних мов (В. Бутова, О. Гутиря, Р. Матвієнко та ін.);

Увесь контент ліцензовано за умовами Creative Commons BY 4.0 International license

– проаналізовано досвід розвитку міжкультурної компетентності здобувачів освіти в зарубіжних країнах (Е. Івашкевич, О. Гудима, Н. Пазюра та ін.);

– презентовано методики підготовки майбутніх фахівців до здійснення міжкультурної взаємодії (Н. Бідюк, В. Калініна, Т. Пастрик, Ж. Таланова та ін.);

– визначено сутність принципу наступності як основи перервної освіти (В. Голуб, Н. Голуб, О. Ковшар, Т. Колесник, Г. Паласюк та ін.).

Як з'ясовано, ідею міжкультурної комунікації як особливого виду взаємодії вперше сформулюваву у 1959 Е. Т. Холл, який у праці «The Silent Language» відзначив важливість вивчення й розуміння культурних відмінностей у комунікації представників різних культур [1]. Пізніше терміни «міжкультурна компетентність» застосували у своїй публікаціях В. Гудикунст та Ю. Кім, позначаючи цим терміном здатність людини ефективно спілкуватися з носіями інших культур [2].

Вагомий внесок у подальший розвиток поняття «міжкультурна компетентність» зробив М. Байрам, розкриваючи сутність, структуру та зміст цього феномену в педагогічному контексті. Як з'ясовано, Е. Тейлор під міжкультурною компетентністю розумів результат трансформаційного освітнього процесу, в якому іноземні здобувачі оволодівають умінням адаптуватися в новому для них культурному середовище та своєчасно змінювати свої позиції й поведінку в спілкуванні, щоб краще розуміти співромовників та відповідати вимогам культури, що домінує в країні перебування [3, с. 158].

У сучасній зарубіжній науковій літературі теж значну увагу приділяють вивченню міжкультурної компетентності як важливого особистісного феномену. Зокрема, М. Акдере, К. Ачесон, Й. Цзян стверджують, що міжкультурна компетентність, будучи життєво важливою якістю людини для досягнення індивідуального успіху у взаємодії з носіями інших культур, являє собою здатність особи ефективно та належним чином спілкуватися з іншими людьми в

Увесь контент ліцензовано за умовами Creative Commons BY 4.0 International license

різних ситуаціях міжкультурної комунікації на основі прояву відповідних знань, навичок та ставлень [4, с. 110]. Схожі думки висловлює О.-А. Іліє, визначаючи міжкультурну компетентність як інтегральне поєднання відповідних особистісних якостей, знань, навичок та ставлень, що сприяють здійсненню ефективного міжкультурного спілкування [5, с. 265]. К. Сільверт, К. Густо, К. Джаяратне, Л. Наріне під міжкультурною компетентністю мають на увазі здатність особистості ефективно та належним чином спілкуватися в міжкультурних ситуаціях з іншими людьми на основі прояву засвоєних міжкультурних знань, навичок, ставлень [6, с. 84], а також відповідних особистісних якостей (відкритість, скромність, шанобливість, емпатійність, чесність і надійність) [6, с. 89].

Як установлено в дослідженні, вітчизняні вчені теж трактують зазначене поняття неоднозначно. Так, О. Резунова тлумачить міжкультурну компетентність як інтегральну особистісно-професійну якість людини, що дає їй змогу успішно саморозвиватися в міжкультурному аспекті, удосконалювати вміння розв'язувати завдання міжкультурної комунікації, адаптуватися до іншомовного соціуму й самореалізовуватися в ньому [7, с. 35]. Н. Гальчун стверджує, що зазначену компетентність слід сприймати як особистісну якість, що забезпечує здатність людини вирішувати різні завдання в умовах полікультурного середовища на основі здобуття відповідних знань, умінь, навичок, мотивів діяльності, індивідуальних цінностей у реальних ситуаціях інтеркультурної взаємодії з представниками різних культур, соціальних груп, релігійних конфесій та національностей [8, с. 217].

О. Пасічник під міжкультурною компетентністю розуміє здатність особистості, з одного боку, правильно розуміти зумовлені іншою культурою чинники та їх вплив на менталітет й моделі поведінки носіїв цієї культури, вибудовувати у спілкуванні з ними свою комунікативну й поведінкову стратегії, а з іншого – усвідомлювати власну культурну ідентичність, самопрезентувати

Увесь контент ліцензовано за умовами Creative Commons BY 4.0 International license

себе як носія іншої культури й ментальності, а також проявляти «культурну сензитивність», тобто чутлиість до культурних відмінностей та особливостей [9, с. 39]. М. Князян трактує зазначене поняття як здатність особистості ефективно взаємодіяти з іншими людьми як представниками певних культур на основі використання засвоєних знань про їх історію, культурні відмінності, досягнення, традиції, особливості поведінки та спілкування членів культурної спільноти, а також іншомовних знань, комунікативних умінь та навичок [10, с. 483].

Ю. Колодка та В. Ягупов вважають, що міжкультурна компетентність являє собою цілісне психічне утворення, що інтегрує в собі теоретичну та практичну підготовленість людини, її здатність і готовність до успішної міжкультурної взаємодії з носіями різних культур. На думку авторів, це утворення об'єднує в собі такі компоненти:

– ціннісно-мотиваційний (мотивація й цінності міжкультурної поведінки та співпраці);

– когнітивний (засвоєння теоретичних основ міжкультурної поведінки й діяльності з представниками інших культур);

– поведінково-діяльнісний (уміння й навички, що забезпечують здатність особи розбудовувати й підтримувати відносини з іншомовними партнерами по спілкуванню, а також практичний досвід здійснення успішної співпраці з ними);

– комунікативний (здатність конструктивно комунікувати та взаємодіяти з людьми з урахуванням їхніх культурних особливостей);

– індивідуально-психічний (сукупність відповідних особистісних якостей: толерантності, відкритості до накопичення нового досвіду, емпатійності тощо);

– суб'єктний (рефлексивність, усвідомлення людиною себе як суб'єкта міжкультурної взаємодії) [11, с. 277].

О. Пришляк трактує міжкультурну компетентність як засвоєний комплекс лінгвістичних і соціокультурних знань, комунікативних умінь та навичок,

Увесь контент ліцензовано за умовами Creative Commons BY 4.0 International license

певних якостей характеру, спроможність до успішної взаємодії із представниками різних етнокультурних спільнот [12, с. 122]. В. Скрипнікова визначає зазначений феномен як особистісне утворення людини, що включає комплекс синтезованих знань про різні культури й їх особливості, уміння застосовувати ці знання на практиці, практичні навички для ефективного вирішення завдань міжкультурної комунікації та успішної самореалізації особистості в процесі взаємодії з носіями інших культур на основі прояву толерантності й поваги та сприйняття відмінностей між різними культурними моделями [13, с. 122].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Як установлено в дослідженні, визначення різними вченими сутності міжкультурної компетентності має певні відмінності, що значно ускладнює розуміння цієї компетентності та можливості її практичного формування. Слід також зазначити, що процес розвитку міжкультурної компетентності особистості має свою специфіку, що зумовлюється її віковими можливостями, а також особливостями культурного й національного середовища. Відзначаючи наукову цінність проведених досліджень, слід також зауважити, що вченими питанню безперервного розвитку міжкультурної компетентності здобувачів освіти в процесі іншомовного навчання в середній та вищій школі належної уваги не приділялося. Проте вказана проблема є на часі та вимагає невідкладного розв’язання.

Метою статті є розкриття теоретичних засад забезпечення безперервного розвитку міжкультурної компетентності здобувачів освіти в процесі іншомовного навчання на етапах середньої та вищої школи**.**

Методи дослідження. Досягнення поставленої мети відбувалося із застосуванням таких загальнонаукових методів: аналіз, порівняння, узагальнення, систематизація ідей науковців щодо забезпечення безперервного

Увесь контент ліцензовано за умовами Creative Commons BY 4.0 International license

розвитку міжкультурної компетентності здобувачів освіти в процесі іншомовного навчання на етапах середньої й вищої освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження. На основі врахування різних точок зору науковців зроблено висновок про те, що міжкультурна компетентність являє собою здатність особистості розбудовувати конструктивну комунікацію й ефективну взаємодію з представниками різних культур на основі врахування відмінностей в їхніх провідних цінностях, традиціях, установках, очікуваннях та поведінці.

Окремі вчені стверджують, що міжкультурна компетентність є синонімом або близькою за сенсом категорією до деяких інших понять, зокрема полікультурної компетентності (свої погляди щодо сутності цієї компетентності розкрито в авторській роботі [14]). Вважаємо за необхідне уточнити, що поняття «полікультурна компетентність» насамперед відображає відкритість людини до різних культур, здатність успішно функціонувати в полікультурному середовищі, сприймати цінності культурного різноманіття та плюралізму, усвідомлювати своєї належності до кількох культур. Своєю чергою, міжкультурна компетентність відбиває здатність членів сучасного суспільства ефективно комунікувати та взаємодіяти з представниками інших культур на основі врахування схожості та відмінностях їхніх менталітетів, соціальних норм, провідних цінностей, традицій, звичаїв, світоглядів тощо.

Зауважимо, що одним з основних засобів розвитку міжкультурної компетентності здобувачів освіти є іншомовне навчання, яке, будучи важливим інструментом міжкультурної комунікації, спрямоване не лише на засвоєння ними мовних знань і вмінь, оволодіння вербальними й невербальними засобами іноземної мови, але й на розуміння кожним учасником освітнього процесу культурних традицій та ціннісних пріоритетів носіїв інших культур, формування здатності розбудовувати з ними ефективну взаємодію на основі прояву толерантності, відкритості, емпатійності, прагнення зрозуміти свого партнера по

Увесь контент ліцензовано за умовами Creative Commons BY 4.0 International license

спілкуванню, а також набуття досвіду спілкування з носіями інших мов [15; 16]. Зокрема, К. П'ятковська уточнює, що мовна компетентність та культура тісно пов’язані між собою, оскільки здатність комунікувати передбачає прояв людиною знань, що забезпечують правильне розуміння інших культур, пояснення сутності різних культурних явищ та здійснення адекватних дій згідно з культурою, пов’язаної із зазначеною мовою [16].

У світлі інтеграції України в європейський освітньо-науковий простір слід назвати основні принципи мовної політики, викладені в передмові до Рекомендацій R (82) 18 Комітету Міністрів Ради Європи, а саме такі:

– багата спадщина європейських мов і культур є цінним джерелом для їх подальшого розвитку та взаємовпливу, тому головним завданням освіти є перетворення культурної розмаїтості із суттєвої перешкоди в комунікації на джерело взаєморозуміння, активізації обопільного розвитку народів та їхнього культурного взаємозбагачення;

– оволодіння різними сучасними мовами полегшує спілкування і взаємодію між європейцями, а це сприяє підтримці мобільності, співпраці та взаєморозумінню між народами, подоланню наявних упереджень і дискримінації;

– члени Ради Європи в межах реалізації національної політики в галузі вивчення та викладання сучасних мов можуть досягти ще більшого об'єднання шляхом формування та запровадження єдиних вимог для подальшої співпраці [17, с. 15].

У Загальноєвропейських рекомендаціях з мовної освіти також відзначається, що в останні роки значно зросла роль плюрилінгвізму як важливого мовного феномену. На відміну від мультилінгвізму, який передбачає знання членами суспільства декількох мов або співіснування в конкретному соціумі та який може бути досягнутий шляхом вивчення здобувачами освіти одночасного вивчення декількох іноземних мов, плюрилінгвізм проявляється в

Увесь контент ліцензовано за умовами Creative Commons BY 4.0 International license

тому, що в процесі поступового розширення власного мовного досвіду людина поступово рухається від рівня побутового мовлення до оволодіння різними мовами на рівні, коли вони сприймаються як чітко розмежовані блоки, проте в суб'єкта навчання формується комунікативна компетентність, у межах якої знання різних мов та накопичений досвід їх використання переплітаються та активно взаємодіють між собою. Як наслідок, у різних комунікативних актах людина може гнучко використовувати зазначену компетентність для забезпечення ефективного спілкування з конкретним співрозмовником, наприклад переходячи з однієї мови на іншу або використовуючи відразу знання декількох мов для кращого розуміння сенсу певного контенту [17, с. 18].

Відзначимо, що науковці пропонують різні шляхи забезпечення вдосконалення процесу розвитку міжкультурної компетентності здобувачів освіти в процесі іншомовного навчання. Так, ефективним шляхом є інтеграція різних тем, пов'язаних з культурою, у мовний контент. Наприклад, теми, пов'язані з різноманітними соціальними ролями членів суспільства чи аналізом виконання ними певних повсякденних справ, моральними нормами, міжособистісою комунікацією, культурними цінностями, ритуалами, традиціями, медіаобразами тощо, слугують важливим контекстом для мовної практики здобувачів освіти, примушуючи їх активно виявляти, інтерпретувати, характеризувати обрані культурні феномени. Зазначена інтеграція тем може реалізовуватися шляхом залучення автентичних текстів (статті та інші публікації, фільми, блоги, подкасти тощо), які демонструють живу мову та культурні норми; дискусії й рольові ігри, в яких здобувачі засвювали норми поведінку іншомовній комунікації, завдання порівльного характеру, що спонукають до осмислення відмінності між рідною та обраною культурою (наприклад, обговорення різних форм ввічливості, часу, простору, гендерних ролей у мовленні). Як підсумовують М. Куцела й О. Вірстюк, інтеграція культури у вивчення різних мов здобувачі освіти отримують суттєві переваги,

Увесь контент ліцензовано за умовами Creative Commons BY 4.0 International license

оскільки суб'єкти засвоють певні знання про культуру, розвивають позитивне ставлення до інших культур та толерантність до них, а також покращують розуміння своєї рідної культури [18, с. 54].

Підвищенню ефективності процесу розвитку міжкультурної компетентності здобувачів освіти в процесі іншомовного навчання сприяє впровадження міжкультурних цілей у план майбутнього заняття та їх співвіднесення із прогнозованими мовними результатами, формулювання навчальних цілей через чітке визначення знань (наприклад, історико-культурної інформації), умінь і навичок (пошуку, інтерпретації культурознавчої інформації, здійснення міжкультурного діалогу, критичної рефлексії власної поведінки в процесі іншомовного навчання), ставлень, якостей (доброзичливість, емпатійність, толерантність), що входять до складу міжкультурної компетентності.

Для вдосконалення вищевказаного процесу фахівці також пропонують давати для виконання здобувачам освіти відповідні проєктні та комунікативні завдання. Зокрема, це може бути робота в парах/групах з автентичними матеріалами (відео, інтерв'ю, блоги), завдання, щго передбачають співпрацю в реальному чи віртуальному форматі з носіями мови, сприяючи практичному застосуванню культурних знань і навичок у практичній діяльності. За результатами досліджень, спостерігаються також позитивні наслідки від інтеграції культури в іношомовне навчання для розвитку мотивації й міжкультурну чутливість суб'єктів цього процесу [19, с. 22-23].

Важливим шляхом підвищення ефективності процесу розвитку міжкультурної компетентності здобувачів освіти визначено впровадження в іншомовне навчання рефлексивних методик. Це може бути ведення портфоліо чи щоденників, проведення групових дискусій, виконання аналітичних завдань порівняльного плану, що розвивають критичне мислення здобувачів і дають молодим людям змогу чітко усвідомити власні культурні припущення та

 ISSN: 2786-9458

Увесь контент ліцензовано за умовами Creative Commons BY 4.0 International license

загальний рівень розвиненості міжкультурної компетентностей у суб'єктів навчання [20].

Забезпеченню успішному розвитку міжкультурної компетентності здобувачів освіти сприяє також застосування педагогічно грамотно організованої процедури оцінювання перебігу й результатів іншомовного навчання, що має включати не лише мовні компетентності, а й результати міжкультурного рівня: здатність правильно інтерпретувати слова й поведінку представника іншої культури, визначати ефективність міжкультурної інтеракції, здійснювати рефлексію власних думок та дій. Відзначимо, що в науковій літературі виокремлюють три основні види оцінювання:

1) підсумкове (оцінювання підсумкових результатів процесу навчання, коли педагог інтерпетує отримані дані оцінювання);

2) формувальне (оцінювання для навчання, що являє собою безперервний процес оцінювання прогресу здобувачів освіти під час навчання для підвищення його результатів);

3) самооцінювання (оцінювання як навчання, що передбачає навчання здобувачів освіти здійснювати самооцінювання перебігу та результатів власного навчання, щоб зрозуміти свої реальні навчальні досягнення [21 – 23].

У світлі порушеної проблеми важливо відзначити, що ключовою умовою ефективної підготовки здобувачів освіти до життєдіяльності в умовах полікультурного світу є забезпечення безперервного розвитку особистості на етапі середньої та вищої школи, адже розвиток зазначеної компетентності не може бути ні одноразовим актом, ні короткостроковим періодом. Указане утворення є результатом поступового, цілеспрямованого процесу, який триває впродовж усього періоду навчання в середній і вищій школі та професійного становлення людини. Як відзначається в одному з документів Ради Європи, міжкультурна компетентність є важливим складником системи життєвих умінь кожного члена сучасного суспільства, тому розвиток цієї компетентності у

Увесь контент ліцензовано за умовами Creative Commons BY 4.0 International license

здобувачів освіти має бути інтегрованим у всі етапи їхнього освіти – від шкільної до університетської [24]. Безперервний розвиток міжкультурної компетентності особистості вимагає від неї систематичного вдосконалення знань про рідну та інші культури, знання іноземних мов, навичок здійснення конструктивної комунікації та взаємодії з представниками інших культур.

У свою чергу, безперервність розвитку міжкультурної компетентності здобувачів освіти на етапі середньої та вищої освіти зумовлює необхідність узгодження змісту, методів і форм навчання на різних рівнях освіти, що сприяє створенню цілісного освітнього простору. При цьому важливо враховувати, що перехід суб'єктів навчання із закладу середньої освіти до ЗВО супроводжується зміною освітніх цілей, зростанням рівня автономності здобувачів освіти, розвитку в них критичного мислення та вдосконаленням здатності здійснювати успішну міжкультурну комунікацію іноземною мовою. Забезпечення ефективності цього процесу вимагає від фахівців вироблення нових дієвих підходів та інноваційних технологій, що забезпечують наступність у формуванні міжкультурної компетентності здобувачів освіти на основі врахування їхніх когнітивних можливостей в учнівському та студентському віці, а також сучасних вимог щодо підвищення якості освіти в умовах інтеграції України у світовий освітній простір.

Висновки. На підставі вищевикладеного можна підсумувати, що безперервний розвиток міжкультурної компетентності здобувачів освіти є однією з ключових ідей сучасної лінгводидактичної парадигми, спрямованої на формування особистості, здатної до ефективної комунікації та взаємодії з різними людьми в умовах культурного різноманіття. Міжкультурна компетентність постає як інтегроване утворення, яке поєднує знання людини про свою й інші культури, уміння ефективно взаємодіяти з їх носіями, відповідні ціннісні орієнтації й якості (шанобливість, толерантність, емпатійність тощо), що забезпечує здатність особистості розбудовувати конструктивну комунікацію

Увесь контент ліцензовано за умовами Creative Commons BY 4.0 International license

й ефективну взаємодію з представниками різних культур на основі врахування їх схожостей та відмінностей. Формування міжкультурної компетентності здобувачів освіти має тривалий, безперервний характер та потребує здійснення послідовних педагогічних дій, починаючи з ознайомлення учнів з культурними ознаками іншомовного світу в закладах середньої освіти та закінчуючи вдосконаленням комунікативних, аналітичних, оцінних, рефлексивних умінь у ЗВО. Саме наступність у виборі змісту, методів і форм навчання забезпечує ефективний розвиток цієї компетентності у здобувачів освіти. Важливим засобом розвитку міжкультурної компетентності особистості є іншомовне навчання, що забезпечує мовну, мовленєву й соціокультурну підготовку молоді.

У подальшому дослідженні планується теоретично обгрунтувати й експериментально перевірити технологію формування міжкультурної компетентності студентів педагогічних спеціальностей.

Список використаних джерел

1. Hall E.T. The Silent Language. N.Y.: Doubleday, 1959. 239 p.
2. Gudykunst W. B., Kim Y. Y. (1984). Communication with Strangers: An Approach to Intercultural Communication. Addison-Wesley: Random House, 1984. 277 c.
3. Taylor E. W. Intercultural competency: A transformative learning process. *Adult Education Quarterly*. 1994. No. 44(3). P. 154-174.
4. Akdere M., Acheson K., Jiang Y. An examination of the effectiveness of virtual reality technology for intercultural competence development. *International Journal of Intercultural Relations. 2021. No.* 82. P. 109-120.
5. Ilie O.-A. The intercultural competence. developing effective intercultural communication skills. *Knowledge-based organization*: International Conference. 2019 Vol. XXV. No 2. P. 262-268.

Увесь контент ліцензовано за умовами Creative Commons BY 4.0 International license

6. Silvert C., Gusto C., Jayaratne K., Narine L. Toward intercultural competence: using expert consensus to identify essential personality traits and attitudes to develop an inclusive extension education workforce. *Advancements in Agricultural Development.* 2021. Vol. 2, Issue 3. P. 83-95.

7. Резунова О. С. Міжкультурна компетентність як необхідна складова професійної компетентності сучасного фахівця. *Науковий огляд*. 2021. Вип. 1(73). С. 28-40.

8. Гальчун Н. Міжкультурна компетентність як складник професійної компетентності медичного працівника. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2021. Вип 43. Т. 1. С. 211-219.

9. Пасічник О. Дидактичне обґрунтування змісту міжкультурної компетентності як компонента іншомовної комунікативної компетентності. *Український педагогічний журнал*. 2021. № 3. С. 35-44.

10. Князян М. Міжкультурна компетентність майбутніх медичних працівників: сутність, структура та формування в процесі засвоєння іноземних мов. *Наука і техніка сьогодні.* Вип. 1 (29). 2024. С. 479–487.

11. Ягупов В., Колодка Ю. Сутність, зміст і структура міжкультурної компетентності офіцерів оперативної ланки управління: методологічне обґрунтування. *Військова освіта*: зб. наук. пр. 2024. Вип. 1 (49). С. 277-286.

12. Пришляк О. Ю. Формування міжкультурної компетентності майбутніх фахівців соціономічних професій: теоретичний контекст: монографія / за наук. ред. В. П. Кравця. Тернопіль: Осадца Ю. В., 2021. 556 с.

13. Скрипнікова В. О. Модель розвитку міжкультурної компетентності майбутніх магістрів військового управління у професійній підготовці. *Педагогічні науки*: зб. наук. пр.. 2021. Вип. 94. С. 120-128.

14. Ткачов С. І., Ткачова Н. О., Ткачов А. С. Полікультурна компетентність як педагогічний феномен. *Інноваційна педагогіка*. 2022. Вип. 49. Т. 2. С. 12-15.

Увесь контент ліцензовано за умовами Creative Commons BY 4.0 International license

15. Валюкевич Т. В., Строєнко Н. Г., Катрич А. В. Роль міжкультурного навчання у формуванні міжособистісної компетентності здобувачів в процесі вивчення англійської мови. *Академічні візії*. 2024. Вип. 30. DOI: https://doi.org/10.5281/zenodo.11071232.

16. Piątkowska K. From cultural knowledge to intercultural communicative competence: Changing perspectives on the role of culture in foreign language teaching. *Intercultural Education*, 2015. 26(5). P. 397–408.

17. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / Наук. ред. укр. вид. проф. С. Ю. Ніколаєва. Київ: Ленвіт, 2003. 273 с. URL: http://www.khotiv-nvk.edukit.kiev.ua/Files/downloads/zagalnoyevrop_rekom.pdf.

18. Куцела М., Вірстюк О. Інтеграція культурного аспекту у процес викладання та вивчення мови. *Наукові праці Міжрегіональної Академії управління персоналом*. Філологія. 2024. Вип. 3 (13). С. 53-59.

19. Волкова С. Г., Мелешко І. В. Проєктний метод як один із комунікативних підходів для вивчення іноземних мов. *Інноваційна педагогіка*. 2021. Вип. 31. Т. 2. С. 21-24.

20. Deardorff D. K. (2006). Identification and Assessment of Intercultural Competence as a Student Outcome of Internationalization. *Journal of Studies in International Education.* 2006. No. 10. P. 241-266. DOI.: https://doi.org/10.1177/1028315306287002.

21. Bennett M. Basic concepts of intercultural communication: Paradigms, principles, & practices. 2nd ed. Boston: Intercultural Press, 2013. 228 p.

22. Слободянюк А. М. Оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти. Техніки та інструменти формувального оцінювання, розробка критеріїв оцінювання. URL: https://cprvmr.edu.vn.ua/uploads/main_folders/mistectvo/2023-2024/Формувальне%20оцінювання%20здобувачів%20освіти.pdf.

Увесь контент ліцензовано за умовами Creative Commons BY 4.0 International license

23. Горошкін І. О. Критерії оцінювання сформованості міжкультурної іншомовної комунікативної компетентності учнів 7-9 класів закладів загальної середньої освіти. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка*. Педагогічні науки. 2022. Вип. 3(2). С. 157-163.

24. Council of Europe. Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment. Companion Volume with New Descriptors / Authors: B. North, E. Piccardo. Strasbourg: Council of Europe Publishing, 2018. 236 p.

Увесь контент ліцензовано за умовами Creative Commons BY 4.0 International license